

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Fiskální a monetární politika v České republice

Bc. Barbora Petroušková

Souhrn

Diplomová práce se zabývá fiskální a monetární politikou a jejich vlivem na vývoj ekonomiky. Práce je složena ze dvou částí – teoretické a praktické.

V teoretické části jsou definovány a popsány jednotlivé politiky včetně hospodářské politiky a jejich cíle, typy, formy, nástroje a problémy.

Praktická část se zabývá analýzou vývoje české ekonomiky mezi lety 2004 a 2014. Dále je nadefinován a řešen ekonometrický model pro vývoj inflace. Do rovnice jsou dosazeny makroekonomické ukazatele: meziroční změna průměrné nominální měsíční mzdy, míra úspor domácností, příliv přímých zahraničních investic, míra nezaměstnanosti, výše hrubého domácího produktu a výše čistého exportu. Stejná rovnice je řešena i pro Slovenskou republiku, která byla zvolena jako relevantní pro srovnání ekonomického vývoje za použití dat ze stejného období. Ekonometrický model je řešen běžnou metodou nejmenších čtverců. Na základě analýzy vývoje ekonomiky v České republice a výsledků ekonometrického modelu vývoje inflace v České a Slovenské republice je navržena změna v oblasti fiskální a monetární politiky pro Českou republiku.

Klíčová slova: Hospodářská politika, fiskální politika, monetární politika, inflace, nezaměstnanost, ČNB

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je navržení změny v oblasti fiskální a monetární politiky České republiky. Navržení změny bude provedeno na základě analyzování vývoje ekonomiky České republiky od roku 2004 až po současnost a sestavení ekonometrického modelu vývoje inflace v České a Slovenské republice.

Teoretická část práce je zaměřena na studium hospodářské, fiskální a monetární politiky. Pro zpracování jsou zvoleny především odborné knižní publikace. Praktická část práce se nejprve zabývá studiem vývoje ekonomiky v letech 2004 až 2014, informace jsou čerpány především z publikací České národní banky a Českého statistického úřadu. Pro zpracování ekonometrického modelu inflace byla sbírána tato roční data: míra inflace měřená jako harmonizovaný index spotřebitelských cen, míra růstu průměrných nominálních měsíčních mezd, míra úspor domácností, příliv přímých zahraničních investic, výše hrubého domácího produktu a výše čistého exportu. Stejný model inflace je řešen i pro Slovenskou

republiku. Na základě výsledků ekonometrických modelů, analýzy vývoje České republiky a znalostí získaných zpracováním teoretické části práce bude navrženo opatření v oblasti fiskální a monetární politiky České republiky.

Výsledky a doporučení

Česká i Slovenská republika v roce 2004 vstoupily do Evropské unie. Každá z těchto zemí zvládla vstup jinak. Česká republika po vstupu do EU zlepšila dle makroekonomických ukazatelů svou ekonomickou situaci, inflace se pohybovala kolem 2 %, přírůstky mezd rostly průměrně o 6 %, stejně tak i HDP. Velice pozitivně se vstup do EU projevil na hodnotě čistého vývozu, kdy po vstupu se tento ukazatel dostal do kladných tisícových hodnot. Slovenská republika nezvládla vstup do EU tak úspěšně jako Česká republika, zejména konkurenceschopnost na evropském trhu, slovenské firmy začaly propouštět své zaměstnance a těm stávajícím zvýšily množství práce. Díky tomu tak značně vzrostla produktivita práce na jednoho pracovníka. Od roku 2005 se Slovenské republice podařilo stlačit inflaci na nižší hodnoty než v předchozích letech, inflace se pohybovala kolem 2 – 4 %. Vzhledem k uvedeným problémům kolem produktivity práce a propouštění zaměstnanců klesaly průměrné přírůstky mezd pracovníků, stejně tak se Slovenské republice nepodařilo proniknout na zahraniční trhy a hodnota čistého exportu zůstala nadále v záporných hodnotách.

V roce 2008 došlo ke dvěma významným změnám. Slovenská republika přijala společnou měnovou jednotku Evropské unie a koncem roku došlo k projevům světové finanční a hospodářské krize. Od roku 2009, kdy se krize plně projevila, došlo v obou zemích k poklesu cenové i mzdové inflace, HDP a růstu nezaměstnanosti. V České republice rostl čistý vývoz, stejně tak na Slovensku se stav čistého exportu zlepšoval a postupně dostával k nulové hodnotě. Poslední záporná hodnota exportu ve Slovenské republice byla v roce 2011, od té doby se čistý export také pohybuje v kladných tisícových hodnotách. Za poslední část sledovaného období se v České republice inflace dostala k dolní hranici cílového pásma, růst mezd se pohyboval kolem 2,5 %, výjimkou je rok 2013 kdy došlo k meziročnímu poklesu mezd o 0,13 %. Od roku 2011 až do roku 2014 se snižovala míra úspor domácností, nezaměstnanost se pohybovala mezi 6 – 7 %, HDP od roku 2011 klesal, naopak čistý export každoročně rostl. Vývoj slovenské inflace se po krizi vrátil do kladných nenulových hodnot s výjimkou roku 2014, kdy se dostala inflace na hodnotu

-0,1 %, mzdy průměrně rostly o 2,5 %, nejvíce v roce 2014 o 4,13 %, nezaměstnanost vzrostla na průměrnou hodnotu 14 %, HDP na rozdíl od České republiky v poslední části sledovaného období rostl, čistý export se konečně dostal do kladných tisícových hodnot.

Pro zjištění vztahů mezi inflací a dalšími makroekonomickými veličinami byl sestaven ekonometrický model. Do modelu byly zahrnuty přírůstky průměrných nominálních měsíčních mezd, míra úspor domácností, příliv přímých zahraničních investic do dané ekonomiky, míra nezaměstnanosti, HDP a čistý export. Pro srovnání byl stejný model uplatněn i pro vývoj inflace Slovenské republiky.

Na základě provedení ekonometrického modelu v České republice byla zjištěna závislost vývoje inflace na průměrných nominálních mzdách, úsporách domácností, nezaměstnanosti a HDP. Na Slovensku byla zjištěna závislost vývoje inflace na úsporách domácností a nezaměstnanosti. Důvodem rozdílných výsledků je především více státních zásahu v oblasti mezd na Slovensku a rostoucí produktivita práce zapříčiněná nedostatečnou konkurenceschopností slovenských společností při vstupu do Evropské unie.

V České republice je prosazována politika cílování inflace v rámci stanoveného inflačního pásma, aktuálně je to pro Českou republiku 2 % +/- 1 %, tato hodnota je v režimu cílování inflace ČNB platná od roku 1998. Aktuálním problémem české ekonomiky je nízká míra inflace. Pro růst inflace do cílového inflačního pásma lze na základě předchozí analýzy navrhnout opatření v podobě užití nástrojů fiskální a monetární politiky.

Z hlediska fiskální politiky doporučuji změnit celkovou míru zdanění. Vysoká daňová zátěž v České republice odrazuje subjekty od ekonomické činnosti a také je přivádí na myšlenku daňových úniků v podobě odklonění zisku do zemí s nižším zdaněním nebo daňových rájů. Zaměstnavatele odrazuje od najímání zaměstnanců na plné i zkrácené úvazky a raději najímají brigádníky na tzv. dohody, u kterých se neplatí odvody sociálního a zdravotního pojištění. Snížení daňového zatížení povede k podpoře ekonomické aktivity jak fyzických tak právnických osob, které se nebudou už muset zabývat způsoby daňové optimalizace, a také se sníží počet daňových úniků. Zároveň snížení daňového zatížení může vést ke zvýšení celkového výběru daní do státního rozpočtu.

Pro oblast monetární politiky navrhuji využití záporných úrokových sazeb ČNB. Komerční banky v současné době nechtějí dávat úvěry svým klientům z důvodu hrozící deflace.

Firmy tak nemohou získat dostatek prostředků na investice do podnikání a rozvoj pracovních míst. Doporučuji využít alespoň krátkodobě snížení úrokových sazeb na zápornou částku 0,05 %. Komerční banky nebudou mít obavy půjčovat svým klientům finanční prostředky, tím se dostane také více peněz do ekonomiky. Firmy, které využijí této podpurné úrokové akce, získají okamžitou likviditu, zrychlí se investiční proces a také tvorba pracovních míst. Centrální banky v Evropě začali již tohoto nástroje využívat. Problémem využití tohoto měnového nástroje je jednak možnost „prasknutí cenové bubliny“ se skokovým zvýšením sazeb ale také nemožnost ověřit účinnost tohoto nástroje po krátkodobé účinnosti.

Využitím těchto dvou navržených nástrojů dojde nejen k odvrácení hrozící deflace, ale také k růstu mezd, spotřeby, investic a HDP. Na základě ekonometrického modelu a navržených opatření lze pro Českou republiku nasimulovat scénář předpokládaného vývoje. Pokud by vláda snížila daňové zatížení a ČNB by snížila úrokové sazby do záporných hodnot, tak by firmy získaly více časových a finančních zdrojů pro své podnikání. Díky lepší ekonomické situaci firmy mohou zaměstnat více lidí, zvýšit svým zaměstnancům mzdy, zaměstnanci poté budou moct ze svých vyšších reálných mezd více nakupovat a poroste spotřeba. Výsledkem navržených opatření bude ovlivnění vývoje inflace a její usměrnění do cílového pásma ČNB.

Seznam použitých zdrojů

BLAŽEK, Jiří. *Ekonomie, právo a hospodářská politika v českém prostředí*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 392 s. ISBN 978-80-7357-847-3.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011, xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xiv, 424 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-861-3.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 342 s. Expert (Grada). ISBN 978-802-4743-868.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007, xxiii, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-867-3004-2.